

FIGYELŐ SZOLGÁLAT

E rovatban folyamatosan közlünk könyv- és folyóiratoikk-ismeretéseket, referátumokat, továbbá jegyzékeket fordításokról, új folyóiratokról, új segédkönyvekről, az OMKDK-ban készült irodalomkutatásokról.

.0.

ISMERTETÉSEK

002/430.2/:681.6+778.1

Kolloquium. Probleme der Mikrofilm- und Vervielfältigungstechnik im Informationswesen der Deutschen Demokratischen Republik. Berlin, 14-15. 12. 1967. /Kollokvium a mikrofilm- és sokszorosítástechnika kérdéseiről a Német Demokratikus Köztársaság tájékoztatási rendszerében. Berlin, 1967. XII. 14-15./ Berlin, Zentralinstitut für Information und Dokumentation, 1968. IVIII, 270 p. 5 t. /ZIID - Schriftenreihe 20./

A ZIID /Zentralinstitut für Information und Dokumentation = Központi Információs és Dokumentációs Intézet/ rendezésében 1967 december 14-15-én Berlinben megtartott kollokviumon 35 előadás hangzott el az egyes reprográfiai eljárásokról, azok alkalmazási lehetőségeiről, különös tekintettel a gazdaságossági szempontokra és a fejlődés irányaira.

A kétnapos tudományos tanácskozás, melyen az NDK, a Szovjetunió, Csehszlovákia és Magyarország szakemberei vettek részt, négy fő témacsoportot tárgyalt:

1. Áttekintés a mikrofilm- és sokszorosítástechnika mai állásáról és hasznosításának távlatairól a tájékoztatásügy területén.
2. A mikrofilm- és sokszorosítástechnika eszközeinek és anyagainak jelenlegi színvonala, problémái és távlatai.
3. Egy és több fokozatu - folyamatos, illetve egyedi mikrofilm-

információhordozók használatára épített - információkereső rendszerek.

4. Dokumentumok rendelkezésre bocsátására hivatott /másoló/ szolgálatok szervezése és felépítése, különös tekintettel a korszerű mikrofilm- és sokszorosítástechnika használatára.

A bevezető /W. KUNDORF és E. MILLER/ a kollokvium előzményeinek és céljának ismertetése után összefoglalja a mikrofilm- és sokszorosítástechnika NDK-beli helyzetét és perspektíváit. Jelenleg tulnyomórészt kétfokozatu tároló- és keresőrendszereket használnak, kézi, illetve gépi lyukkártyatechnika és a hagyományos mikrofilm-, valamint fotomásolási eljárások alkalmazásával. A következő években előtérbe kerülnek a gyorsmásoló eljárások /termomásolás, elektrofotográfia/. A mikromásolás főleg a 35 mm-es méretre korlátozódik, ritkábban használják a 16 mm-es tekerccsfilmeket vagy filmsíkokat. A mikrofilmezés eszközeinek és anyagainak tökéletesítésével a kicsinyítés mértéke 20-szorostól 50-szeresig növekedhet.

A perspektíva 1980-ig: sokszorosító szolgálatok hálózatának megteremtése. A dokumentumformák: papír, nyomat, másolat, mikrokártya, mikrofilmlap /150-szeres kicsinyítésig/, ablakos lyukkártya. Első kísérletek videomágneskártyák használatára fotooptikai reprodukciós eljárásokkal kombinálva. Videokép televíziós átvitele a munkahelyekre a visszanyerés lehetőségével.

A további periódusban növekszik a mikromásolatok szerepe. Sok kerül szakfolyóiratok mikroformátumban való kiadására, mikrát- /mikrát = 1:100-nál nagyobb arányú kicsinyítéssel készülő mikromásolat/ és videomágneses kártyákon. Általánosan elterjednek a mikrát olvasó- és visszanyerítő készülékek, valamint az új típusú /diazó-, fotokromatikus és termoplasztikus/ fotoanyagok.

Az iratok biztonsági filmezése mindinkább a mikráttechnika segítségével valósul meg, különösen abban az esetben, ha a mikrofilmet az eredeti dokumentum helyett jogilag elismerik. A visszanyerés és sokszorosítás technikája az állandóan javuló xerográfián, termoeljárásokon, diazoeljárásokon, valamint az elektronikus berendezések gyorsműködésű íróberendezésein alapul majd.

A kollokvium számos előadása közül néhányat az alábbiakban röviden összefoglalunk:

R. REUTHER, a Technische Universität Dresden professzora, az első témakörben tartott előadásában /REUTHER, R.: A dokumentumok információ-tartalmának rendkívüli tömörítése, mikrátok alkalmazásával /Extreme Verdichtung des Informationsgehaltes von Dokumenten durch Mikrate/ p.13-23./ kifejtette, hogy a tradicionális 35 mm-es mikrofilmtéchnika /8-12-szeres kicsinyítéssel/ a jövőben nem elégítheti ki a tájékoztatásúgy igényeit. Az ilyen kicsinyítés a jelenlegi dokumentfilmek feloldóképességét sem használja ki; e filmeknél 15-20-szoros kicsinyítés megengedhető, sőt speciális filmek 40-50-szeres kicsinyítést is lehetővé tesznek.

Magas feloldóképességű, ún. mikrátfilmekkel már 1000-szeres kicsinyítés érhető el. E speciális filmek használata esetén a megvilágítás után azonnal látható kép keletkezik, amely fixálás után korlátlanul tartós marad. Ez az eljárás a gyakorlatban azonban még nem alkalmazható, a technika mai állása mellett egy fokozatu kicsinyítéssel 50-szeres, két fokozat alkalmazásával 200-szoros kicsinyítés tekinthető maximálisnak.

A mikrátfilm előnye, hogy a kicsinyített dokumentumok rendkívül olcsón sokszorosíthatók, a helyigény minimálisan redukálható, a szelektálás egyszerűen és gyorsan történhet. A filmeket diazo- vagy elektrografiai eljárással lehet visszanagyítani, de olvasókészülékkel is eredeti méretben lehet olvasni a dokumentumokat. Erre a célra a mikrátfilmlapokról diazo- vagy kalvar-másolatok készülnek.

G. ZIEGER sokszorosítástechnikával foglalkozó előadása /ZIEGER, G.: Gondolatok a jelentősebb sokszorosítási eljárások nemzetközi fejlettségi színvonaláról és előrelátható fejlődési tendenciáiról. /Betrachtungen zum internationalen Entwicklungsstand und der abzusehenden Entwicklungstendenzen bedeutender Vervielfältigungsverfahren./ p.35-40./ szerint a gyorsan fejlődő másolótechnikával szembeni fontos követelmény, hogy eljárásai a néhány példányos irodai másolás mellett sokszorosításra alkalmas nyomóformák előállítását is biztosítsák. A hagyományos reflex-eljárásokat kizsírító kétfűrdős és difúziós eljárások a szesz-, különösen pedig a kisofszet-, a hőmásoló és ezek továbbfejlesztéseként az adhegráf-készülékek pedig a szesz sokszorosításra szolgáló nyomóformák készítésére alkalmasak. A forradalmi változást azonban az elektrosztatikus másoló eljárások /elektrofotográfia/ jelentették, köztük a csucsteljesítményeket nyújtó automaták is, amelyek minőségi változást hoztak a kisofszet nyomóformák előállításának termelékenységére. Hasonló irányban fejlődik a diazo-másolás is. Ellenkező jellegű fejlődés is megfigyelhető, amikor az eredetileg nyomóforma előállítására szolgáló stencil-egységek - működésük gyorsításával - másolásra is alkalmassá válnak. A további fejlődés iránya: egyre gyakoribb lesz az automatizált készülékek alkalmazása; aggregátokat hoznak létre másoló /nyomóforma-előállító/, sokszorosító és összehordó gépekből. Az előadás végül az egyes sokszorosítási eljárások alkalmazási irányairól szól.

M. TUMOVÁ /CsSzsZK/ átfogó előadásában /TUMOVÁ, M.: Tapasztalatok a mikrofilm- és sokszorosítástechnika területén, ideértve a reprográfiát és a diazo-másolótechnikát. A CsSzsZK eredményei e technikai eljárások kutatása, fejlesztése és hasznosítása terén. /Über Erfahrungen auf dem Gebiet der Mikrofilm- und Vervielfältigungstechnik einschliesslich Xerographie- und Diazotechnik, sowie über die Ergebnisse der Forschung, Entwicklung und Nutzung dieser Technik in der CSSR/ p. 93-109./ hangsúlyozta a reprográfia viszonylagos elmaradottsága és a műszaki fejlődés /ideértve az információkeresés területén lezajló műszaki fejlődést is/ közötti éles és egyre fenyegetőbb ellentmondást. Sokszorosítási célokra jelenleg főként szesz /hektrográf/ és stencil-eljárást alkalmaznak, melyet növekvő mértékben vált fel az irodai ofszet-sokszorosítás. Az utóbbi nyomóformáit elsősorban Pyloris készülékekkel állítják elő.

A másolástechnika elmaradott, a kevésbé megbízható Tempokop és Dokufo készülékek mellett csak néhány Thermofax /hő-másoló/, Xerox-914 /szelvényes elektrosztatikus másoló/ és Bruning /cinkoxidos elektrosztatikus másoló/ készülékekkel rendelkeznek. A mikrofilmtechnikát nagyrészt a Zeiss-Dokumator-rendszer készülékei képviselik; hiányznak a kisméretű, olcsó, hordozható olvasókészülékek és az olvasó-nagyító készülékek.

A CsSzSzk tájékoztatói szervei saját erőből is kialakítottak néhány reprográfiai módszert és segédberendezést, így a Mikroma fényképezőgép mikrofilm-felvevőként való használatára; mikrokártyák, illetve mikrofilmlapok készítésére és használatára, illetve másolására. Ezeket TUMOVÁ részletesen tárgyalta.

Végül - nemzetközi tapasztalatok alapján - ismertette azokat a korszerű módszereket, melyek bevezetése a CsSzSzk-ban napirenden van. Részletesebben szólt az elektrosztatikus másolás /különösen a cinkoxidos és szerves félvezető-réteggel ellátott speciális papirokat alkalmazó eljárások/ fejlődéséről és előnyeiről; másolási, mikrofilm-visszanagyítási és ofszet nyomóforma-készítési célokra való alkalmazásukról, majd a korszerű diazo-eljárásokról, kiemelve az utóbbiak gazdaságosságát másolási, nagyítási és film-többszörzési folyamatokban.

W. KUNDORF foglalta össze V.A. KALMANSZON szovjet küldött előadását. /KUNDORF, W.: Ujabban kifejlesztett készülékek a Szovjetunióban a mikrofilm-, másolás- és sokszorosítástechnika területén. /Über die neueren Geräteentwicklungen in der UdSSR auf dem Gebiet der Mikrofilm-, Kopier- und Vervielfältigungstechnik/ KALMANSZON, N.A. szövegi tájékoztatójának összefoglalása. p.110-116./ Részletesen ismertette a Szovjetunió elektrosztatikus másolóberendezéseit, megállapította, hogy az elektrofotográfia a másolástechnika legkorszerűbb ága. A Szovjetunióban háromféle elektrosztatikus másolókészüléket gyártanak: szelvénylemez, szelvénydobos és cinkoxidos papírral működő készülékeket. E készülékek sorában található mikrofilmről és eredeti dokumentumokról másoló, papír-másolatok és nyomóformák /ofszet-fóliák/ előállítására alkalmas, továbbá mikrofilm olvasó-nagyító, kézi kezelésű és automata készülékek. Pl. a REM 400 M szelvénydobos berendezéssel 35 mm-es mikrofilmtékercről egyszerű irodai papírra lehet folyamatosan nagyítani 4 m/perc sebességgel, A/1 méretig. Az egyes filmkockákról automatikus vezérléssel több másolat készíthető 50-ig terjedő tetszés szerinti példányszámban, szemben az angol Copyflo készülékkel, amellyel kockánként csak egy másolatot lehet készíteni. Eredményes kísérletek folynak a tónusos képek másolat-minőségének javítása érdekében. Ismerteti a Szovjetunióban kifejlesztett stencil-készítő /villamoszikkás égető/ készüléket és táblázatosan összefoglalja a szovjet reprográfiai berendezések fontosabb műszaki és használati adatait.

A kollokviumon vitatott egyes kérdésekkel kapcsolatban KALMANSZON állást foglalt a mikrofilmtechnikában rejlő további nagy lehetőségek mellett. A mikrofilmtechnika fejlődését mutatja az, hogy sikerült 900 vonal/mm feloldóképességű mikrofilmlapokat /diamikrokártyát/

előállítani. Es lehetőséget nyújt arra, hogy a jövőben 100-150-szeres kicsinyítésű mikrofilm-lapok készüljenek.

A kollokviumon elhangzottak olyan vélemények, melyek szerint a mikrofilm mint információhordozó már a múlté és a jövő a mágneses szalagé. KALMANSON kétségbevonja ezeket a megállapításokat, mert szerinte a közeljövőben a mágneses szalagot még nem lehet olyan gazdaságosan alkalmazni információ-tárolás céljára, mint a mikrofilmet.

P. HERRMANN és W. HESSEL ismertették az egy- és több fokozatu mikrofilmes információ-tároló és -kereső rendszerek tulajdonságait és felhasználási lehetőségeit. /HERRMANN, P. - HESSEL, W.: A mikrofilm-technika alkalmazása egy- és többfokozatu információkereső rendszerekben. /Einsatz der Mikrofilmsuchtechnik in ein- und mehrstufigen Informationsrecherchesystemen./ p.151-165./ A mikrofilmtechnika állását kimerítően tárgyaló szakirodalom viszonylag csekély mértékben foglalkozik a mikrofilmes információkereső rendszerek elvi alapjaival és szervezésével. A legegyszerűbb mikrofilmes rendszerek pusztán másolási célokat szolgálnak; a dokumentumok keresését nem könnyítik meg /pl. Zeiss Dokumator-rendszer/. Szintén nem nevezhetők információkereső rendszereknek a dokumentumok sorszám szerinti keresését automatikusan végző készülékekre alapozott rendszerek /Polszk-OK/. A mikrofilmes információkereső rendszerek egy- és több fokozatuk, attól függően, hogy egyetlen tárolót /memóriát/ igényelnek-e a dokumentum, illetve információ keresésére és tárolására, szolgáltatására /pl. Miracode, Filmorex/, vagy az egyik tároló csak a keresési jelzeteket és a dokumentumok szignaturáit tartalmazza, majd a megkeresett szignaturák alapján történik meg a szükséges dokumentumok kiválasztása és szolgáltatása /pl. Pusztó-nepusztó keresőrendszer Polszk DW 1 tárolóval kombinálva; fénylyukkártyás keresőrendszer Polszk DW 1-el kombinálva; Filmorex rendszer, olyan szervezés esetén, amikor az első munkamenetben referátum-jegyzéket készít és ennek alapján kerül sor a szükséges dokumentumok kiválasztására és másolására/. A szerzők háromfokozatu rendszereket is ismertettek, melyeket a kétfokozatuaktól a referátumok és eredeti dokumentumok kikeresésének szétválasztása különböztet meg. Elemzik az információkeresés alapján szolgáló kérdés /igény/ összetettségének hatását a különböző fokozatszámú rendszerekre. Pályamatábrákon mutatják be az egyes rendszerek működését.

K.-H. VOPEL előadása /VOPEL, K.-H.: A mikrofilmtechnika alkalmazása az építőipari tervezés munkaeszközeként. /Anwendung der Mikrofilmtechnik als Arbeitsmittel der bautechnischen Projektierung/ p.175-184./ a műszaki rajzok filmzésének jelenlegi helyzetével foglalkozik, az NDK-ban és külföldön. Az építőipari műszaki rajzok mikrofilmzése nem csupán a tárolás problémájának megoldását célozza, hanem lehetővé teszi a részletraajzok ismételt felhasználását és módosítását is. A műszaki rajzok mikrofilmzésének számos technikai, szabványosítási és szervezési feltétele van. Megfelelő minőségű film csak olyan rajzokról készülhet, amelyeket a mikrofilmzés követelményeinek megfelelő szabványelírások betartásával rajzoltak. A minőség függ még a felvételezési és kidolgozási technikától, valamint a felhasznált filmanyag feloldóképességétől. A rajzfilmzés fejlődésé-

re nagy hatással lenne a mikrofilmtéchnika jogi elismerése.

M. SCHWARZ is sürgeti a mikrofilm jogi elismerését. /SCHWARZ, M.: Műszaki rajzok mikrofilmzése és sokszorosítása nehézgépipari vállalatnál. /Zeichnungsverfahren, Vervielfältigung in einem Betrieb des Schwermaschinenbaues/ p.224-233./ A mikrofilm előnyeivel révén nagy mennyiségű rajzoló munka takarítható meg fototechnikai átrajzolások, fotomontázs segítségével. Hangsúlyozza az ablakos lyukkártyába montírozott film jelentőségét a műszaki rajzok tárolásánál és válogatásánál. Ezeknél a lyukkártyáknál a film elhelyezése mellett 58 kódjel lyukasztására marad hely a válogatáshoz szükséges fogalmak részére. Ez idő szerint nem lát lehetőséget az eredeti rajzok megsemmisítésére, a szerkesztési részletrajzok kivételével. A megfelelő rendszer bevezetésének fontos feltétele a javasolt mikrofilmező /Zeiss/ és visszanyagító /Xerox-Copyflo/ készülékek és a filmanyag biztosítása. A szerző vállalatánál kidolgozták a mikrofilmzés szervezeti megoldásait, folyamatait.

Figyelemreméltó a műszaki rajzok mikrofilmzésével kapcsolatos gazdasági szempontok ismertetése. A vállalatnál kb. 1 millió MDN-t szándékoznak erre a beruházásra fordítani. Évente kb. 300 000 MDN megtakarítás válna lehetővé, 20-30 munkaerő és kb. 50 000 MDN anyagköltség megtakarításából, valamint 65 000 MDN olyan megtakarításból, amely a szerkesztés racionalizálása következtében válna lehetségessé.

J. TIETZ rövid előadása /TIETZ, J.: Tapasztalatok szabadalmi leírások sokszorosítására szolgáló eljárás alkalmazásáról. /Erfahrungen über Vervielfältigungsverfahren für Patentschriften/ p.231-233./ jelenleg is működő, az összes beérkező szabadalmi leírás mikrofilmzésén és - megrendelésre, valamint a Találmányi Hivatal részére készülő - kicsinyített, olcsó fotokópiák készítésén felépülő rendszert mutat be. A VEB Graphische Werkstätten /Berlin, NDK/ évente több mint 3 millió mikrofilmfelvételt és fotokópiát készít. Ezt a teljesítményt Dokumator felvevőgépekkel és saját céljaikra - ibolyántulifénynt szolgáltató fényforrás alkalmazásával - átépített nagyítógépekkel érik el. A megrendelések átfutási ideje gyakran tulságosan hosszú, ezért a műhelyek összevonására, a negatívek több példányos tárolására és más intézkedésekre lenne szükség. Sok problémát okoz az is, hogy a használt filmanyag nem elég ellenálló mechanikai behatásokkal szemben, különösen másolásnál, és ezért a filmkockákat gyakran pótolni kell. Nem elegendő a rendelkezésre álló filmanyag mennyisége sem, holott ennek biztosítása esetén a kapacitás bővíthető lenne.

A kiadványt a fontosabb reprográfiai szakkifejezések terminológiai jegyzéke, részletes tárgymutató, valamint diagramok és ábrák egészítik ki.

Gara Andor

Guide to microreproduction equipment. /Mikroreprodukción készü-
lékek jegyzéke./ 3. ed. Ed. by Hubbard Walter Ballou. Annapolis, Md.,
National Microfilm Association, 1965. 552 p.

H.W. BALLOU szerkesztésében ismét megjelent a mikrofényképezés
technikájával foglalkozó berendezések kézikönyve, amely 1959 óta im-
már harmadik kiadásban kerül a szakemberek és az érdeklődők kezébe.
A National Microfilm Association /Országos Mikrofilm Egyesület/ 1959.
évi nyolcadik közgyűlésére megjelent első kiadást - amely a Council
on Library Resources /Könyvtári Fejlesztési Tanács/ támogatásával
jelent meg - eddig évenként követte kiegészítés vagy újabb kiadás.
1960-ban és 1961-ben a The National Micro-News 45. és 51. számként
jelent meg pótlás; az 1962-ben megjelent 2. kiadást 1963-ban és
1964-ben önálló füzetként megjelent pótlással egészítették ki.^{1/} A
jelenleg megjelent kötet a korábbi kiadások bővített terjedelmű ösz-
szefoglalása, s magában foglalja e terület minden lényeges berende-
zését és eszközeit, amelyek az Egyesült Államokban kereskedelmi for-
galomban kaphatók.

E kiadvány nem tartozik e szűk szakterületen az elsők közé, mi-
vel a háború előtt megjelent már hasonló jellegű V.D. TATE összeállít-
ásában /TATE, Vernon Dale: The present status of equipment and
supplies for microphotography. = Journal of Documentary Reproduction,
/l.k. 3.sz. 2.r. /különszám/ 1938. 62 p./ .A könyvtári és dokumentáci-
ós sokszorosító technikát és eljárásokat ismertető általános össze-
foglaló kiadványok 1936-ban R.C. BINKLEY összeállításában /BINKLEY,
Robert Cedric: Manual on methods reproducing research materials. Ann
Arbor, Mich., Edwards Brothers, 1936, xiv, 207 p./ és a háború után,
1953-ban a FID kiadásában jelentek meg /Manual on document reproduc-
tion and selection. The Hague, FID, 1953-1960. szabadlappos kiadás.
/FID Publication. 264./ / A National Microfilm Association kiadásában
és H.W. BALLOU szerkesztésében megjelent kötetek jelentősége túlnő
egy katalógus keretén és annak tájékoztató jellegén, mivel e felada-
tok teljesítése mellett fontos kiegészítője a mikrofényképezés elmé-
leti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozó egyéb kiadványoknak, cik-
keknek, mindennapi problémákat felvető tanácskozásonak.

Áttekintve a kötetek szerkezetét, láthatjuk, hogy a kézikönyv
már az első kiadásban kialakult, s azóta csak kis mértékben módosult
beosztásban jelenik meg. A mikrofényképezéssel és eredményeivel fog-
lalkozó berendezéseket és eljárásokat a következő felosztásban tar-
talmazza:

^{1/} Guide to microreproduction equipment. Ed. by Hubbard Walter Ballou,
Annapolis, Md., National Microfilm Association. 1.ed. 1959. 438 p.
Supplement 1960. = The National Micro-News /1959-1960/ 237-356. p.
Supplement 1961. = The National Micro-News /1960-1961/ 201-264. p.
2.ed. 1962. 519 p. Supplement A. 1963. 87 p. Supplement B. 1964.
136 p.

1. felvevőgépek - az egyszerű szakaszos mikrofilm és mikrofilmlap felvevőgépektől a folyamatos, nagy teljesítményű berendezésekig;

2. olvasókészülékek - kézi nagyítóktól a bonyolult, félautomata visszakereső olvasógépekig;

3. olvasó/nagyítókészülékek - mikrofilm, mikrofilmlap vagy mikrofilmes lyukkártyák olvasására és másolására szolgáló készülékek és visszanyitó-berendezések kombinációja;

4. előhívóberendezések - tekercsfilmek manuális és automatikus kidolgozására szolgáló gépek;

5. kontaktmásolók - egyes felvételek, tekercsfilmek, filmlapok, ablakos lyukkártyák másolására szolgáló készülékek;

6. nagyítókészülékek - mikrofelvételt használó elektrosztatikus, xerox vagy hagyományos eljárásokat alkalmazó visszanyitó-berendezések;

7. kiegészítő és vegyes berendezések - a különféle mikrofelvevő berendezések kiegészítő egységei, mint pl. fénymérők, denzitásmérők, tekercselők, vágóberendezések, ragasztóprések, lyukkártyamontírozók, tárolók;

8. speciális készülékek - mikroformában /mikrofilmtekercs vagy mikrofilmlap/ tömörített információkat feldolgozó és visszakereső-berendezések, oktatógépek, nagysebességű mikrofilmre kiíró berendezések elektronikus adatfeldolgozó-berendezésekhez, automatizált diavetítők.

Az 1. és 2. kiadásban szereplő kézi olvasók rovat beolvadt az olvasókészülékekbe, helyette született az olvasó/nagyítókészülékek rovat. Ugyanígy az 1. kiadásban meglévő filmek megszűnt rovatát a speciális készülékek rovata foglalta el.

A kézikönyv a készülékeket táblázatos formában dolgozza fel, ami az egyes géptípusok összehasonlításakor félre nem érhető tájékoztatást nyújt. E táblázatok a készülékek legszükségesebb ismérveit a fent említett csoportokra bontva tartalmazzák. E forma lehetővé teszi az adatok gyors megtalálását, helyesbítését és kiegészítését. A gyűjtemény naprakész állapotban való tartásáról a kiadó eddig úgy gondoskodott, hogy folyamatosan, évenként jelentette meg a kiadásokat és kiegészítéseket, hogy az elavult vagy már nem gyártott gépek helyébe az újabb anyag kerüljön. A kiadások ilyen folyamata hűben tükrözi a szakterület minden változását, amely leginkább az újabb kutatási eredményeknek a mikrofilmtchnikában való alkalmazásában mutatkozik meg.

Megvizsgálva az egyes kiadásokban és kiegészítésekben szereplő cégek és gyártmányok számát, a rovatok alapján láthatjuk, hogy az 1. kiadás óta, vagyis az 1960-tól eltelt időszak csak mennyiségében milyen nagy fejlődést hozott e területen. Az 1. táblázat ennek a vál-

Rovat	1. ed. 1959		Suppl. 1960		Suppl. 1961		2. ed. 1962		Suppl. A. 1963		Suppl. B. 1964		3. ed. 1965		A korábbi kiadásokból át nem vett készülékek, típusok- ra utalás
	cs	típus	cs	típus	cs	típus	cs	típus	cs	típus	cs	típus	cs	típus	
Felvételgépek	19	46	13	6	6	22	48	4	10	21	40	60			
Olvasókészülékek	26	58	12	5	27	63	9	17	30	65	68				
Kézi olvasók	6	8	3	1	4	7	∅	1	Lásd. Olvasókészülékek						
Olvasó/magyítókészülékek										6	16	12			
Eldhívóberendezések	21	36	7	∅	20	29	7	4	18	29	35				
Kontaktmasolók	10	18	2	4	13	18	2	3	15	27	19				
Nagyítókészülékek	12	18	8	∅	15	24	5	7	6	9	14				
Kiegészítő és egyes berendezések	-	47	22	22	-	72	14	20	-	91	71				
Filmek	-	1	Lásd. Speciális készülékek.												
Speciális készülékek					8	12	4	6	10	15	6				
Összesen:	94	222	67	38	109	273	45	68	106	292	285				

1/ Az Olvasókészülékek és Nagyítókészülékek rovatából kiemelt adatok

tozásnak számszerű kimutatása, amelyben az 1965. évi harmadik kiadás alapján feltüntetjük a korábbi kiadásokban szereplő, de a jelenlegibe át nem vett készülékek és cégek számát is.

A tulajdonképpeni fejlődést csak az 1965. évi tartalom és a korábbi anyagra vonatkozó utalás összege mutatja meg az 1959. évi anyaggal való összehasonlítás alapján, vagyis az 1959. évi 94 cég 222 készülékéhez viszonyítva a fejlődés 1965-ben 106 cég 292 készüléke, amelyhez hozzájön a közben kihagyott 57 cég és 285 készülék, mivel ezek jó része még közben is forgalomban volt, s valószínű, hogy még ma is működik. Így a tiszta fejlődés ebben az időszakban 69 cég és 355 készülék e területen. A három kiadás eddig összesen 183 céget és 577 készüléket rögzített.

E nagy számok ellenére, ha a legfontosabb területeken megvizsgáljuk a cégeket, azt látjuk, hogy szinte teljesen átfogó rendszer alakítható ki különféle formában az alább bemutatott cégek által gyártott berendezésekből a mikrofilmezéstől a kidolgozásig, a tárolástól a legszélesebb körben való használatig: Bell and Howell Co./Chicago; DuKane Corp./St.Charles, Ill.; Griscombe Products, Inc./New York; Keuffel and Esser Co./Hoboken, N.J.; Minnesota Mining and Manufacturing Company/St.Paul, Minn.; Photo Devices Inc./Rochester, N.Y.; Recordak Corporation/New York; Remington Rand Office Systems/New York és a Xerox Corp./Rochester.

A berendezéseket és a gépeket gyártó cégek számbeli növekedésével egyidőben megjelentek újabb termékek is, amelyek a mikrofilmezés és felhasználás hatékonyságát növelték és bővítették. A vizsgált időszakban számszerűleg is kifejezhető ez a fejlődés, de tartalmi vonatkozásban leginkább a rovatok változása mutatja ezt. Így az olvasókészülék típusainak az olvasó/másolókészülékek irányába való fejlődése folytán szükség volt ezek szétválasztására. Az információk tömör tárolásának és visszakeresésének fontos alkotóeleme volt eddig a mikrofilm, és fejlődés alatt áll az elektronikus adatfeldolgozógépek által nagy sebességgel kibocsátott grafikus információk mikrofilmen történő gyors rögzítése. Ezek, mint új feladatok és megoldások helyet kaptak e kiadványban a speciális készülékek rovat keretében. Mind szélesebb körben terjednek el a hagyományos eljárások mellett az újabb technikát és nyersanyagokat alkalmazó berendezések. A filmmásolásnál már számottevő szerep jut a diazo és kalvar filmeknek, nagyításoknál az elektrosztatikus, diazo vagy egyfűrdős eljárásoknak. Mindezek alkalmazásával lényegesen meggyorsul a másolatkészítés, ami elősegíti a mikromásolat használata, tanulmányozása közben felmerült másolási vagy nagyítási igény gyors és megfelelő minőségű kielégítését.

A kötetben való tájékozódást kiváló indexrendszer könnyíti meg. Amíg az első kiadásban csak egyetlen mutató: a cégek, s ezen belül gyártmányok alapján kereshettünk, a 2. kiadásban már három index segíti a válogatást: 1. cégek jegyzéke, 2. általános index és 3. a modellek jelzését összefoglaló mutató. Ezen kívül egy jegyzék felsorolja az első kiadásból és kiegészítéseiből át nem vett anyagot. A legújabb kiadás egész indexrendszerrel szolgálja a keresést, ha nem

elégendő a kötetbeosztás alapján felosztott csoportosítás. Itt ugyan-
is az előző kiadásokkal megegyezően a belső elválasztó rovat-címle-
pon szerepelnek a rovatban felsorolt gyártó cégek. Ujdonság, hogy a
szemben lévő oldalon a kötetben nem szereplő, de a korábbi kiadások-
ban leírt készülékekre cégek, ezen belül modellek, majd kötet és ol-
dalszám megadásával hivatkozik. A 3. kiadás mutatórendszerében is el-
sősorban a cégek jegyzéke, általános index és a modellek jelzését
összefoglaló mutató szerepel, amelyet a kereskedelmi elnevezéseket
felsoroló index egészít ki. Jegyzék készült továbbá a csak a korábbi
kötetekben foglalt cégekről is.

A kézikönyv vizsgálata alapján e rövid áttekintés talán képet
adott a mikrotechnika fejlődéséről az Egyesült Államokban. Arra nem
vállalkozhattunk, hogy a kötetekben puritán egyszerűséggel és mérték-
tartó szűkszavusággal, de minden esetben a lényeg közlésével ismerte-
tett készülékekről bővebben írjunk. Szeretnénk azonban felhívni a
szakemberek figyelmét arra, hogy a kézikönyv tanulmányozása alapján -
sőt összehasonlításban a korábbi kiadásokkal - az elkövetkező idő-
szak technikai fejlődésére megfelelő irányvonalat kaphatnak. S ha
nem is alkalmazzuk a leírt berendezéseket, de ismeretük mindennapi
munkánk számára éppúgy, mint a jövőre nézve egyaránt hasznos lehet.

Pétervári László Béla

REFERÁTUMOK

Könyvek

17/K/68

001.818

RATHBONE, R.R.: Communicating technical information. /Műszaki
információközlés./ Reading, Mass. - Palo Alto - London - etc.,
Addison-Wesley, /1966./ VII, 104 p.

A műszaki-tudományos információ igen fontos hordozóinak - kuta-
tási jelentéseknek, folyóiratcikkeknek, előadásoknak, beszámolóknak,
s részben még a szakkönyveknek is - nyelvezete, stílusa Magyarorszá-
gon is igen gyakran vált ki jogos bírálatot. Pedig éppen ezeknek, a
tudományos élet legfontosabb kommunikációs eszközeinek, feladatuknál
fogva világosan, érthető és egyértelmű megfogalmazásban kellene el-
jutni olvasóikhoz, akiknek ma már magára az olvasásra is alig jut i-
dejük, s még kevésbé jut idejük a helytelen nyelvhasználat és a szak-
mai zsargon, a sokszor csak házi használatra szánt kifejezések halmo-
zása következtében homályos szöveg értelmének kibogozására. A tudomá-
nyos szaknyelv e romlása átterjedt az egyetemekre, elsősorban is a
műszaki és természettudományos szakokra, ahol nemigen járul hozzá a
tananyag jobb megértéséhez sem. E jelenség világszerte észlelhető,
de különösen sok panaszkozó hangú közlemény jelenik meg az angol, fő-
ként az amerikai angol nyelvterületen. A rendkívül nagy szókinccsel
rendelkező angolban csak fokozza a tudományos szaknyelv szavarást az